

Naturvårdsenheten
Markus Fredriksson
0155-26 40 00

Datum

2008-10-20

Dnr

511-1867-2002

Skötselplan för Torparuddens naturreservat

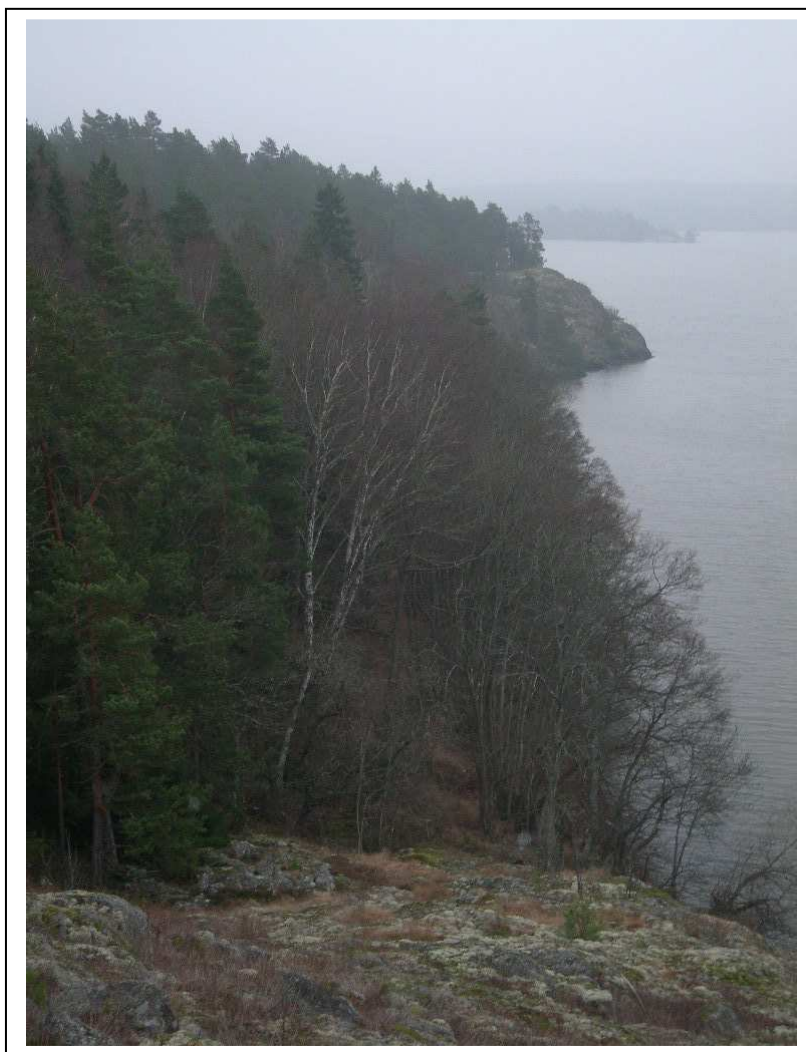

Foto: Länsstyrelsen

Postadress
611 86 NYKÖPING

Besöksadress
Stora torget 13

Telefon
0155 26 40 00 växel

Telefax
0155 - 26 46 80

E-post
lansstyrelsen @d.lst.se

Organisationsnr
202100-2262

Postgiro
35174-2

Bankgiro
5051-8653

Internet
www.d.lst.se

Innehållsförteckning

<i>BESKRIVNING AV RESERVATET</i>	<i>3</i>
1. Syfte med reservatet.....	3
2. Uppgifter om reservatet.....	3
3. Naturgeografiska förhållanden.....	3
4. Historisk och nuvarande markanvändning.....	4
5. Biologiska värden	6
6. Kulturhistoriska värden	8
7. Värden för friluftsliv och forskning.....	8
<i>PLAN FÖR RESERVATETS SKÖTSEL</i>	<i>8</i>
1. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder.....	8
2. Friluftsliv	10
3. Uppföljning.....	10
4. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	11
5. Skötselplanekarta.....	12
6. Källförteckning	13

BESKRIVNING AV RESERVATET

1. Syfte med reservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla ett område med värdefull barrblandskog och ett stort lövinslag
- strukturer som död ved och gamla grova träd ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning och typiska arter i gynnsamt tillstånd.
- friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet, och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

2. Uppgifter om reservatet

Objektnummer	04-02-126
Län	Södermanland
Kommun	Strängnäs
Socken	Aspö
ID-punkt	x = 6596918, y = 1565580 (RT 90)
Areal	38,0 ha, varav allt är land
Naturgeografisk region	Svealands sprickdalslandskap
Kulturgeografisk region	Mellanbygd
Uppskattade arealer av olika naturtyper i reservatet:	
- Skogsmark	ca 26 ha, varav 26 ha produktiv
- Lövblandad barrskog	ca 20 ha
- Barrblandskog	ca 6 ha
- Impediment	ca 12 ha
- TOTALT	ca 38 ha
Prioriterade bevarandevärden	
- Naturtyper	Gammal barrskog, lövrik skog
- Strukturer (landskapselement)	Gamla träd, lövträd och död ved

3. Naturgeografiska förhållanden

Längs hela områdets västra del reser sig ett massivt bergparti som bitvis stupar brant mot Mälaren. På de övre delarna har man en mäktig utsikt över Gisselfjärden samt ön Hallingen i

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

Västmanland. Mellan och nedanför bergen finns dalgångar med produktiva stråk bevuxna med en senvuxen barrblandskog. Den övriga delen utgörs av en mer flack och bördigare landskapstyp. Vid reservatets norra kant finns ett lundartat lövskogsparti som sluttar ner mot vattnet. Berggrunden består av gnejsgranit med sandig - moiga moränmarker samt delar med finkornigare sedimentmark. I mitten av området, där det är som smalast, finns i anslutning till en strandskog även inslag av grönsten.

4. Historisk och nuvarande markanvändning

Bygden, i vilken reservatet ligger, är lågt belägen och ännu vid järnålderns slutskede var det skärgårdskaraktär över den och det var inte förrän under yngre järnåldern (cirka 500-1050 e kr) som bebyggelsen ökade på öarna. Senare kom större delen av Aspö socken att ligga under säterierna (gård som beboddes av adelsman och som åtnjöt frihet från skatter o d) Säby och Lagnö, båda är kända sedan 1300-talet.

På ägomätningsskarta från år 1688 anges för reservatsområdet att det utgjordes av "Skogh och betesmarck" samt "små timber skogh" i dess norra del. I kartan beskrivs hemmanen på Torpudden ha gott mulbete och skog, till timmer, gärdsel och vedbrand. I norra delen finns även en röjning till Toppviken angiven på kartan. Från 1840-talet finns en karta över Lagnö och Skär säterier med underlydande hemman som visar att röjningen till Toppviken nu gått övergått till ängsmark, även en ängslada finns markerad på kartan. I mitten av 1800-talet anges reservatet i övrigt som skogsmark till Lagnö säteri.

Vid förra sekelskiftet anges på häradskartan att ängen tillhörande Toppviken plöjts upp till åkermark. I övrigt utgörs området av ett trädskikt med såväl barr- som lövträdsinslag.

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

Figur 1. Den s k häradskartan (uppmätt 1897), gult anger åkermark, o=lövträd och *=barrträd.

Under åren 1922-1927 gjordes ett försök att dela upp alla ägorna till Torparudden nr 1, karta för ändamålet upprättades. En ägandetvist inställdes genom en dom år 1933. Kartan visar dock väl nyttjandet av området. Vid "Smörhålet", i reservatets norra del, syns åkermarken, tillhörande Toppviken. Kring åkermarken anges bete, numrerat med 1604, 1605, 1675 och 1676 på kartan, se figur 2. Tidigare hävd syns idag bland annat i form av ek och hassel i kring åkermark, främst dess västra sida.

Figur 2. Utsnitt ur kartan för Torpudden 1 (04-ASP-78) upprättad 1922-1927. Gult markerar åkermark och linje med snedsträck stängseldragning.

1960-tal finns uppgifter från boende om att det gick nöt och betade delen som tillhört Toppviken. Ändring av gräns till f d ägan till Toppviken har ändrats och en sommarstuga har tillkommit i anslutning till reservatsgränsen. Från mitten av 1900-talet fram till början av 2000-talet har en successiv förtätning av trädens krontäckning skett i området.

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

5. Biologiska värden

Skogsmark

Torparuddens naturreservat utgörs till större del av en gammal lövblandad barrskog, vilken är omväxlande i sin karaktär från brant- och hållmarkstallskog till bördigare partier nere i svackorna och i de flackare delarna. Generellt är lövinslaget stort i hela området med främst asp, ek och björk. Utmed områdets västra kant, vid Mälarens strand, löper en markant bergsträckning. Vidare finns i de flacka centrala delarna en grandominerad barrblandskog och ett lundartat lövskogsparti samt några mindre al- och blandsumpskogar.

Karakteriserande för området är avsaknaden av skogliga ingrepp vilket främst yttrar sig i ett gammalt och olikåldrigt trädsikt, en stor andel död och döende ved i olika nedbrytningsstadier samt ett stort antal signal- och rödlistade arter. De främsta naturvärdena är knutna till den långa kontinuiteten av både löv och barr i området.

Längst i nordväst finns en mindre och välsluten lövskogslund på cirka 60-70 år som domineras av asp, björk och ek samt ett välslutet buskskikt av äldre hassel. Området som är örtrikt har tidigare varit mer öppet men är idag kraftigt igenvuxet. Arter som hasselticka, krusig ulota och rävticka signalerar höga naturvärden och en långvarig lövkontinuitet. Utmed kanterna har yngre gran och tall kommit upp. En mindre bäck leder igenom området och bidrar till en ökad och gynnsam luftfuktighet. Närmast berget är marken mera stenbunden, där förekommer det många gamla och rötangripna aspar samt en del äldre granar, sälgar och lindar. Utmed bergssidan finns många och stora lodytor med tydliga mossfällar.

Österut och mot områdets centrala delar ökar andelen gran. Denna del har tidigare varit en blandsumpskog med al, björk, gran och tall som efter en kraftig utdikning övergått i en friskfuktig skog. Förutom viss vedtäckt utmed vägen är denna del opåverkad av modernt skogsbruk och här uppträder många gamla och höga alsocklar, gamla och grova granar, aspar och björkar samt rikligt med död ved i form av lågor och torrträd. Marken är örtrik och har ett fältskikt som domineras av harsyra, blåsippa och ekorrbär. I området är arter som brandticka, ullticka och kötticka funna. Längst i öster finns en bergås med medelålders tallskog och inslag av löv.

Reservatets västra halva, som följer bergsträckningen utmed Mälaren, uppvisar en varierad topografi och uppsättning av naturtyper. Den bergbundna marken är glest bevuxen med äldre och olikåldrig tall med inslag av senvuxna så kallade "krattekar" och kloner av senvuxna aspar. Höjderna domineras av gles hållmarkstallskog. I de kraftiga branterna som stupar ner mot vattnet växer förutom äldre tall, även senvuxen ek, asp och gran. En stor del utgörs av en ordinär barrblandskog som under lång tid fått utvecklas fritt varpå gamla träd och död ved uppträder allmänt. I de lägre ravinliknande delarna där jordtäcket är tjockare växer granskog. Här finner man täta och självgallrande biotoper som genom sitt vindexponerade läge producerar mängder med död ved. Partier med vattenhållande sänkor (våtar) förekommer på flera ställen. En mindre strandskog med al och ask finns utmed vattnet där en vik skär in vid mitten av området.

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

Flora och fauna

Inom området har en rad sällsynta och rödlistade arter noterats vilka främst är knutna till död och döende ved. Till de mer intressanta hör apelticka, smalskaftslav och brandticka vilka alla är mycket sällsynta i länet. Värt att notera är den bitvis rika förekomsten av ullticka samt kötticka. Observation av både mindre hackspett och tretåig hackspett är gjord i området.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter samt andra skyddsvärda arter registrerat i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen. Rödlistekategori följer Gärdenfors, U. (ed.) 2005. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. (VU) = sårbar, (NT) = missgynnad. (S) = signalart enligt Skogsstyrelsen.

Svensk namn	Latinsk namn	Rödlistad/ signalart	Notering
Blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	(S)	
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	(S)	Sparsam
Lind	<i>Tilia cordata</i>	(S)	
Ormbär	<i>Paris quadrifolia</i>	(S)	
Svart trolldruva	<i>Actea spicata</i>	(S)	
Sårläka	<i>Sanicula europea</i>	(S)	Sparsam
Tibast	<i>Daphne mezereum</i>	(S)	Sparsam
Vättersos	<i>Lathraea squamaria</i>	(S)	Sparsam
Apelticka	<i>Tyromyces fissilis</i>	VU	Sparsam på asp
Barkticka	<i>Oxyporus corticola</i>	(S)	På enstaka lågor
Blomkålssvamp	<i>Sparassis crispa</i>	(S)	Enstaka ex
Brandticka	<i>Pycnoporellus fulgens</i>	NT	Sparsam
Hasselticka	<i>Dichomitus campestris</i>	(S)	
Kötticka	<i>Leptoporus mollis</i>	(S)	Sparsam
Rävticka	<i>Inonotus rheades</i>	(S)	Enstaka ex
Trådticka	<i>Climacocystis borealis</i>	(S)	Allm på en högstubbe
Ullticka	<i>Phellinus ferrugineufuscus</i>	(S)	Tämligen allmän
Vedticka	<i>Phellinus viticola</i>	(S)	Enstaka ex
Glansfläck	<i>Arthonia spadicea</i>	(S)	Allm i sumpskog
Kvistspik	<i>Phaeocalicium sp</i>	(S)	Flerstädes
Skriftlav	<i>Graphis scripta</i>	(S)	Tämligen allmän
Skuggkranslav	<i>Phaeophyscia endophoenicea</i>	(S)	
Smalskaftslav	<i>Cybebe gracilentia</i>	VU	Sparsam
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	(S)	
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	(S)	Enstaka-sparsam

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

Guldlockmossa	<i>Homolothecium sericeum</i>	(S)	
Stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	(S)	
Rörsvepemossa	<i>Jungermannia leiantha</i>	(S)	
Långflikmossa	<i>Nowelia curvifolia</i>	(S)	Tämligen allmän
Asphättemossa	<i>Ortotrichum gymnostomum</i>	(S)	Enstaka-sparsam
Krusig ulota	<i>Ulota crispa</i>	(S)	
Mindre hackspett	<i>Dendrocopus minor</i>	VU	Eventuell häckning
Tretåig hackspett	<i>Picoides tridactylus</i>	VU	Observation

6. Kulturhistoriska värden

Torparudden utgörs av del av udde på en ö i Mälaren. Det ligger i utkant av ett område som präglas av stora gårdar. Strukturer i området kopplat till de torp och hemman som nyttjat området finns bland annat i form av gränsstenar, mindre f d åker och diken. I delområden finns ek och hassel kopplat till tidigare hävd.

7. Värden för friluftsliv och forskning

Med sina vackra utsiktspunkter över Mälaren har Torparudden höga värden för friluftslivet. På östra sidan Torparudden ligger ett stort stugområde och en del vandrare nyttjar området för rekreation. På grund av många tvärgående dalgångar är det inte helt lätt att ta sig längsmed stranden, men i ett par dalsänkor kan man följa små stigar fram till vattnet.

PLAN FÖR RESERVATETS SKÖTSEL

1. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i 3 skötselområden, se skötselplanekartan på sidan.

Skötselområdena är:

- 1: Lövskogslund
- 2: Barrblandskog med huvudsak gran
- 3: Barrblandskog med huvudsak tall

Skötselområde 1: Lövlund (totalt ca 2,3 ha)

Beskrivning

Lövskogslunden längst i nordväst där det tidigare varit en åker och en öppen hagmark. Buskskiktet är välutvecklat med hassel och lövträd som asp och ek i trädskiktet. Igenväxning

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

av 20-30 åriga granar och tallar har börjat få fäste, främst utmed kanterna. Ett antal gamla granar står i kanten mot berget i öster.

Bevarandemål

Flerskiktad lövskog, där löv utgör 80-90% av trädslagsfördelningen.
Luckighet i trädskiktet

Skötselåtgärder

Röja bort uppväxande gran och tall vid behov, sparas äldre granar utmed bergkanten. Öppna upp luckor vid olika intervall då lövskogen sluter sig för tät för att få en luckig och flerskiktad lövskog.

Skötselområde 2: Barrblandskog med huvudsak gran (totalt ca 7,1 ha)*Beskrivning*

Ett flackt parti centralt i området som tidigare varit en sumpskog och som efter dikning har övergått till en mer frisk-fuktig lövblandad barrskog. Stor mängd granar och alar som står på höga socklar. Granen är i stor utsträckning är rötad och har gett upphov till en riklig mängd död ved. Avvattande diken går igenom området.

Bevarandemål

Intern luckdynamik med gran som dominerande trädslag.
Relationen död/levande ved skall vara minst 2/5
Ökad hydrologisk påverkan

Skötselåtgärder

Till stor del fri utveckling.
Undersöka möjligheten att öka den hydrologiska störningen.

Skötselområde 3: Barrblandskog med huvudsak tall (totalt ca 28,6 ha)*Beskrivning*

Den bergbundna delen som utgör reservatets västra halva. Den kuperade terrängen uppvisar en variation av skogstyper från karg hällmarkstallskog på höjderna, flerskiktad barrblandskog i bergkanterna till bördigare stråk med granskog i svackorna. I hela området finns rikligt med senvuxna aspar och ekar som på vissa ställen bildar som små bestånd. Även flera stora aspar och ekar finns utspridd.

Bergåsen med medelålders tallskog i reservatets östra kant. Denna del har mer en karaktär av produktionsskog där träden inte är fullt så gamla som i resten av reservatet men som trots det uppvisar kvaliteter med flera stora aspar och ett i övrigt högt inslag av löv. Det finns även några äldre tallar. Granen kommer på flera ställen

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

Bevarandemål

Flerskiktad tallskog på de bergbundna delarna

Hög andel löv, riktvärde 25-35% av trädslagsfördelningen.

Granskog i de bördigare svackorna

Relationen död/levande ved skall vara minst 1/5

Skötselåtgärder

Med olika intervall skapa störningar som efterliknar störningen efter en brand för att gynna förnygring av tall och löv. Skötselåtgärderna bör bestå av uttag av gran, tillskapa död ved och öppna upp solbelysta gläntor etc. Åtgärderna bör även efterlikna brandens slumpmässiga förlopp där vissa delar får stor påverkan medan andra får liten eller ingen påverkan alls. Viss del av virket kan tas ut, men huvuddelen ska lämnas kvar i reservatet både utspritt samt vissa partier där träden fälls kors och tvärs så stora högar bildas, där lövträd och tall har möjlighet att förnygras i skydd från viltbete. Gran i låglänta och fuktiga partier (sk. refugiemiljöer) lämnas till största del för fri utveckling med vissa insatser för tillskapande av död ved. Aspkloner och grövre senvuxna aspar gynnas och ett antal aspar fälls för att få en förnygring som säkerställer kontinuiteten av asp i området.

2. Friluftsliv*Beskrivning*

Den kraftigt kuperade terrängen utmed västra kanten erbjuder fina utsiktsplatser utöver Mälaren och Gisselö i Västmanland. Flera vältrampade stigar finns i området som visar att det besöks kontinuerligt. Närheten till Logarns fritidsområde bidrar till den största delen av besöken.

En P-plats är planerad i anslutning till reservatets nordöstra hörn till vilken det ska anordnas en markerad stig samt att en skylt med information om reservatet ska uppföras.

3. Uppföljning**Uppföljning av bevarandemål**

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 5:e år för:

- Informationsskylt
- Vandringsled

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år för:

- Typiska arter
- Utbredning av naturtyper
- Strukturer

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

Uppföljning av skötselåtgärder

Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts.

4. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Prioritet	Finansiering
Röjning och uppmärkning av stig	2009	Friluftsliv	1	Skötselanslag
Informationsskylt	2009	Friluftsliv	1	Skötselanslag
Parkeringsplats	2009	Friluftsliv	1	Skötselanslag
Gränsmarkeringar	2009	Friluftsliv	1	Skötselanslag
Undersöka möjligheten att öka hydrologiska påverkan	2009	Skötselområde 2	2	Skötselanslag
Hålla efter igenväxande gran o tall, skapa luckor	2013, därefter vart 30:e år	Skötselområde 1	1	Skötselanslag
Större störning, gynna tall och löv	Vart 50:e år	Skötselområde 3	1	Skötselanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Samtliga områden	1	Skötselanslag
Uppföljning av bevarandemål	Vart 5:e respektive 12:e år.	Samtliga områden	1	Anslag för uppföljning

Datum

Dnr

2008-10-20

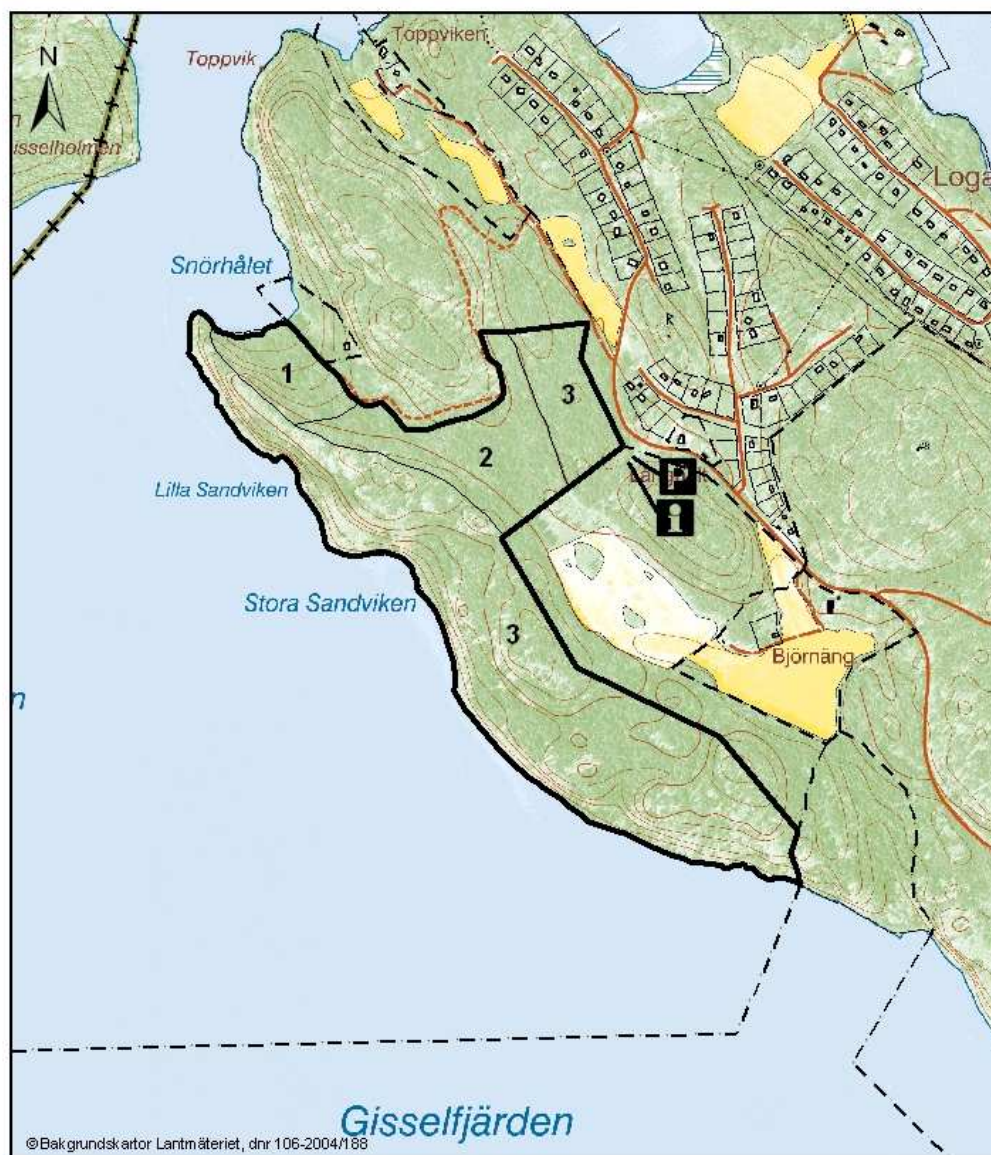
511-1867-2002

5. Skötselplanekarta

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Skötselplanekarta

Torparuddens naturreservat Skötselområden

Skala: 1:10 000

- 1 Lövskogslund
- 2 Barrblandskog med gran
- 3 Barrblandskog med tall

P-plats

Informationstavla

0 125 250 Meter

Datum

Dnr

2008-10-20

511-1867-2002

6. Källförteckning

Ekonomiska kartan över Sverige. Kartlagd år 1956.

Gärdenfors, U. ed. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. *Rödlistade arter i Sverige 2005*. 2005.

Häradskarta. Kartlagd åren 1898-99.

Lantmäterimyndigheten Södermanlands län, 2005. *Fastighetsutredning Torparuddens naturreservat*.

Lantmäteriverket. Aspö socken. *Ägomätning*. År 1688.

Länsstyrelsen i Södermanlands län. *Sörmlands natur, Naturvårdsplan*. Objekt nr 86-6 (klass 3). 1991.

Nordiska ministerrådet. *Naturgeografisk regionindelning av Norden*. NU-serien B 1977:34.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventeringen. År 1995. 10H 9d 01, 10H 9d 03 (nyckelbiotoper), 10H 9d 02 (naturvärdesobjekt)

Sveriges Geologiska undersökning. *Jordartskartan 10H NV*. Digital utgåva. 1986.

Sveriges Geologiska undersökning. *Berggrundskartan 10H NV*. Digital utgåva. 1986.